

tartozását kiegyenlítettnek érzi. Az egyháznak sem a fölöslegre, sem a puszta anyagiakra nincs szüksége, hanem a szegény özvegy adakozó lelkületére! Amíg ezzel az erkölcsi tőkével bír, addig él és szolgál; ha ezt elveszti, meghal. Az unitárius egyháznak névleges tagja lehet mindenki, aki anyagi terheinek viseléséhez hozzájárul, de igazi csak az, aki lelki közösségébe embersége teljességével lép be. Ne csak a fölöslegből adjunk, és — legyünk igényesek! —, ne is elégedjünk meg a fölösleg alamizsnájával. A lelkieket keressük, kívánjuk és próbáljuk adni: mindenkítől — mindenkinek! Istenországát, amelyet magunkban hordunk s mely által mindeneget megnyerhetünk! Ámen.

NE VESS EL ENGEM

Zsolt, 71,9

Beszédem megírására két szempont vezetett. Az első: az 1982-es évet az emberiség az öregek nemzetközi évének nyilvánította, az egész világ figyelme az öregek problémái felé fordult. A második: templomaink padjait vasárnapról-vasárnapra nem a fiatalok, s jórészt nem a középkorúak, hanem az öregek töltik meg, s mindenkinek van olyan öreg rokona, ismerőse, barátja, aki esti imájába foglalja nevét, akikről mi következetesen mégis mindig megfeledekezünk. Az öregek előtti meghajlás, hála nyilváníttatás, köszönet is kíván lenni ez a beszéd; ez az alkalom szerény, halk kérésüknek felerősítése, közösségi visszhangja.

„Ne vess el engem az én vénségemnek idején; mikor elfogy az én erőm, ne hagyj el engem!”

Azért van szükség e kérés felerősítésére, mert az öreg ember kérése — természetesen szerint — mindenkor halk és szerény, és mi szívesen hajlunk arra, hogy lefoglalva mindennapi gondjainktól csak a harsány követelést halljuk meg, elnézünk azok felett, akik nem erőszakosan és látványosan kérnek. Az öregekkel, az öregséggel való szembesülés nem kellemes: nemcsak egyre növekvő adósságokra figyelmeztet, hanem az idő uralma alá vetett emberségünk romlandóságára is. A múlandóság költészete semmit sem veszít szépségéből, ha azt egy hervadó rózsa-számban, színeiben tobzódó őszi erdő látványában fedezzük fel, de visszariadt és félelemmel, keserűséggel tölt el, ha a változás kényszerítő hatalmát testi mivoltunkon kell lemérnünk. Leplezzük is szorgalmasan azokat a jeleket, amelyek erre utalnak: szemünk tüzeinek megkopását, hulló hajszálakat, hallásunk, látásunk gyengülését, ráncainkat és ruganyosságát veszítő testünk botlásait, s e törekvésünket nemcsak a mindenkori emberi vágy táplálja, mely az ifjúságot mindig visszahívja, hanem e kor már-már kegyetlen megkülönböztetése is, mely eszményre avatta az ifjú, hibátlan, tökéletes testkultuszát, miközben az öregedés jeleit szégyeltnivalónak érzi, leplezi és takargatja. Hogy mi ennek a magyarázata: az egészségtelenné fajuló önközpontság, a halálfélelem?, — nehéz volna megállapítani; de egy bizonyos: az az őszinteségben és mélységben emberi voltában szép összegzés, amellyel Villon, a francia költő „A szép fegyverkovácsné” balladájában az időnek rajtunk megmutató romboló hatását számba veszi, a mai ember számára durvának, izléstelennek tűnik.

Bizony sokáig dacolunk Istennel, amíg belátjuk: a gyermek, ifjú, felnőttkor után a maga öntörvényeivel és járulékaival együtt az öregkort is el kell fogadnunk, szépen és addigi életünkhöz méltóan kell megélnünk. Annál is inkább szükséges ez a belátás, mert nemcsak az öregség külső jegyeit kell tudomásul vennünk, hanem az öregkorral együtt az embertársainkhoz fűző viszonyokban, lelki életünkben beálló változásokat is, s itt már kevésbé hatékony a kendőzés.

Mennyi belső vívódást jelentett hajdan a falusi gazdának átülni az asztalfőről a kályha melletti lócára, hiszen ez a külsőleg jelentéktelennek tűnő helycsere lényegében azt jelentette: beismeri ereje megfogyatkozását, belátja, hogy a fiatalok nélküle is boldogulnak és át kell adnia nekik az irányítást a családban, a gazdaságban. Ennek a pár lépésnek a megtétele akár önkéntes, akár kényszerű és gyakran nagyon is éreztetett, mindig fájdalmas tudomásulvétele az örségváltásnak. És ugyanezt érzi a munkás, amikor hajnalban megébredve, párnájára viszszadól, mert már nem neki „fúj a gyár“, vagy tanévkezdéskor a nyugalmazott nevelő. Megöregedni azt is jelenti, hogy az újságot a gyászjelentések oldalán kezdjük olvasni, jelenti a másodszori elárvulást, jelenti a férfit, nővé érett unokák útjából való félénk félreállást, az egyre hosszabbra nyúló hallgatást, a lassan egyetlen társunkká előlépő magányt és emlékeztetést, múltban élest. Jelenti a közösségre való ráutaltságot s a fohászt, még annak az embernek az ajkán is, aki azelőtt nem sokat imádkozott Istenhez: „Ne vess el engem az én vénségemnek idején; mikor elfogy az én erőm, ne hagyj el engem!“

Az öregkor talán legnagyobb felfedezése Isten, aki ismét belép, vagy mind teljesebben van jelen az öregedő ember lelkében, életében. Jelen van elsősorban törvényeinek egyetemes és kötelező hatalmával, melyeknek súlya alatt lassan meghajlik a hát, botladozóvá lesz a láb, tétovává a mozdulat, és az ember akarva-akaratlan egyre közelebb hajol a földhöz, amelyből vétetett s amelyben teste megpihen majd. Jelen van igazságosságával, melynek fényénél az öregkor a maga, egész életre visszatekintő számvetését elvégzi, éveit leméri, mely a „megtettem mindent, amit megtehettem“ jóleső érzésével vagy az elrontott, eltékozolt élet keserű szájjával jutalmaz vagy büntet már itt a földi életben. Jelen van jósgával, mely ugyanúgy, mint életünk minden szakaszában, most is velünk marad, s elensúlyozza azokat a nehézségeket, amelyek szintén végigkísérik az élet minden szakaszát.

Az öregség — milyen könnyen elfelejtjük ezt — szép is! Betetőzése, beteljesedése a földi életszakasznak! Az öregség ősz: de ahogy a levelek sárgulnak és lehullnak, a gerezd egyre édesebb. Az öregség alkonyat: de ez az alkony lámpást hoz magával.

Az öregség meghajlás: de a polyva ürességével szemben a magtól terhes búzakalászé. Az öregség búcsúzás: de a házigazda búcsúja, ki úgy fogadhatja az utá-najjövőket, mint vendégeit itt a földön. Az öregség szűkszavúság: de a bölcs ember szűkszavúsága és nem a tudatlané. Az öregség lemondás: de a sokat tapasztalt belátásé.

Az öregség búcsú: ugyanakkor azonban új találkozás is Istennel, emberrel egyaránt, s ha fohászt szül is, mint a zsoltáros ajkán, nincs, nem lehet Isten előtt e kérdésben semmi megalázó és fájdalmas! És legfőképpen sohasem marad előtte meghallgatás nélkül! Csak az ember előtt, mert mi vagyunk azok, akik nem mindig vállaljuk az öregekkel szemben az isteni gondviselésből gyermeki, rokon, baráti kötelességként ránkharuló, ránk kiosztott részt! Mert Isten szeretete minden emberre kiterjed, életkortól függetlenül, és kisugárzása csak ott törik meg, ahol láthatóvá válóan az emberi közösség összetartozásában kellene megnyilvánulnia.

A csecsemőtől, ki közénk érkezik, hála Istennek, egyre ritkábban vonjuk meg az otthon közösségének melegét, egyre inkább belátjuk, mennyire ránk van utalva.

Az öregrei szemében is, ki körülükből rövidesen távozik, ugyanígy viszonyulni, még nem tanultuk meg, még fogyatékosan beszéljük a szeretetnek ezt a nyelvét. Talán ezért, mert még viszonylag új ez a nyelv. Néhány ezer éve már, hogy az erőtlén, gyenge csecsemőt magunktól elvetni megszűntünk, de egy-két évszázaddal ezelőtt még e tájon is kísértett az öregek kitevésének ősrégi gyakorlata. Sántha Ferenc „Sokan voltunk“ c. írása megrázóan meséli el a gyermek, az unoka értelmén átszűrve, hogyan, milyen ősi szertartás szerint megy el a háztól és keresi halálát a kénes barlang mélyén a nagyapa, hogy az éhező gyermekeknek több jusson egy falat kenyérrrel. Beleborzong az ember, de nemcsak a szükségben ily kérlelhetetlenül jelentkező régi törvény kegyetlenségébe, hanem abba a sorsszerűen felfogott és alázattal véghezvitt áldozatvállalásban, mellyel a nagyapa halálos ítéletét fogadta.

Igen, ezek a mi öregjeink, világháborúkat megjárt, gyermekeinket ma is peszt-ráló nagy- és dédapáink és anyáink! Azoktól ma már nem a darab kenyeret sajnáljuk, hisz azt ha kell, ma is megkeresik, vagy biztosítva van számukra, hanem a jó szót, a kedvességet, a rájukfigyelést, akik gondolkodás nélkül vállalnák ma is a halált, csak mi élhessünk! Azoknak a fohászat, szerény vagy néma kérését nem halljuk meg, akik azokat a kívánságainkat is igyekeznek teljesíteni, amelyeket ki se ejtünk ajkunkon.

Az öregekről való gondoskodás egyre inkább magáévá tett kötelessége az emberi közösségnek, halk imájukra egyre inkább odafigyelünk. De vigyázzunk! Ahogy gyermekeinket önzetlenül szeretjük, a hívő embert az öregek iránti magatartásában sem vezérelheti a kényszerű segítség, az üzletszerű befektetés gondolata: jó vagyok, hogy majd velem szemben is azok legyenek! Nekünk Istennel együtt kell meghallanunk az öreg ember fohászatát: „ne vess el engem...“, s Istennel együtt kell belépnünk az ő életébe, szeretete mellé állítva a mi szeretetünket. Ki kell teljesítenünk azt a szépséget, amit Isten az öregkornak megadott!

Napsugárnak kell lennünk, mely a hulló levélen végigsimít, csillagnak, mely az alkonyban felragyog, figyelemnek, mely az emlékező szó előtt megnyílik, fogékonyágnak, mely a bölcsesség szavát felissza, útítársnak, ki mindvégig megőrzi hűségét. Akkor is, ha fáradtak vagyunk, idegesek és ingerlékenyek s öregjeink egyre inkább gyermekeké válnak!

Valahol a közelünkben, vagy tőlünk távol, nagyszüleink, szüleink, tanítóink, ismerősök vagy ismeretlenek ajkán, hangos szóban vagy némán, mindig hangzik a zsoltáros fohásza: „Ne vess el engem az én vénségemnek idején; mikor elfogy az én erőm, ne hagyj el engem!“

Isten előtt felelünk azért: sohase érezzék úgy, hogy fohászuk meghallgatás nélkül maradt. Amen.

AKI A GYEPÜT ELHÁNYJA

Préd 10,5

„Aki másnak vermet ás, maga esik bele.“ Ha ezt a szólást halljuk, meg vagyunk győződve arról, hogy a mi népünk alkotása, annyira otthonos hangzású, kifejező és elterjedt. Tévedésünkre akkor ébrednénk rá, ha a Prédikátor könyvét fellapoznánk. A 10. rész 5. verse ugyanis, melyből beszédem alap gondolatát vá-